

Warszawa, 22 grudnia 2015 r.

Departament Zawodów Prawniczych
i Dostępu do Pomocy Prawnej

DZP-III-4670-16/14/137

Krajowa Rada
Radców Prawnych

Wpłynęło dn. 30.12.2015.

L.dz. 12541/2015.

Pan

dr hab. Arkadiusz Bereza prof. nadzw.

Wiceprezes

Krajowej Rady Radców Prawnych

Al. Ujazdowskie 41 lok. 2

00-540 Warszawa

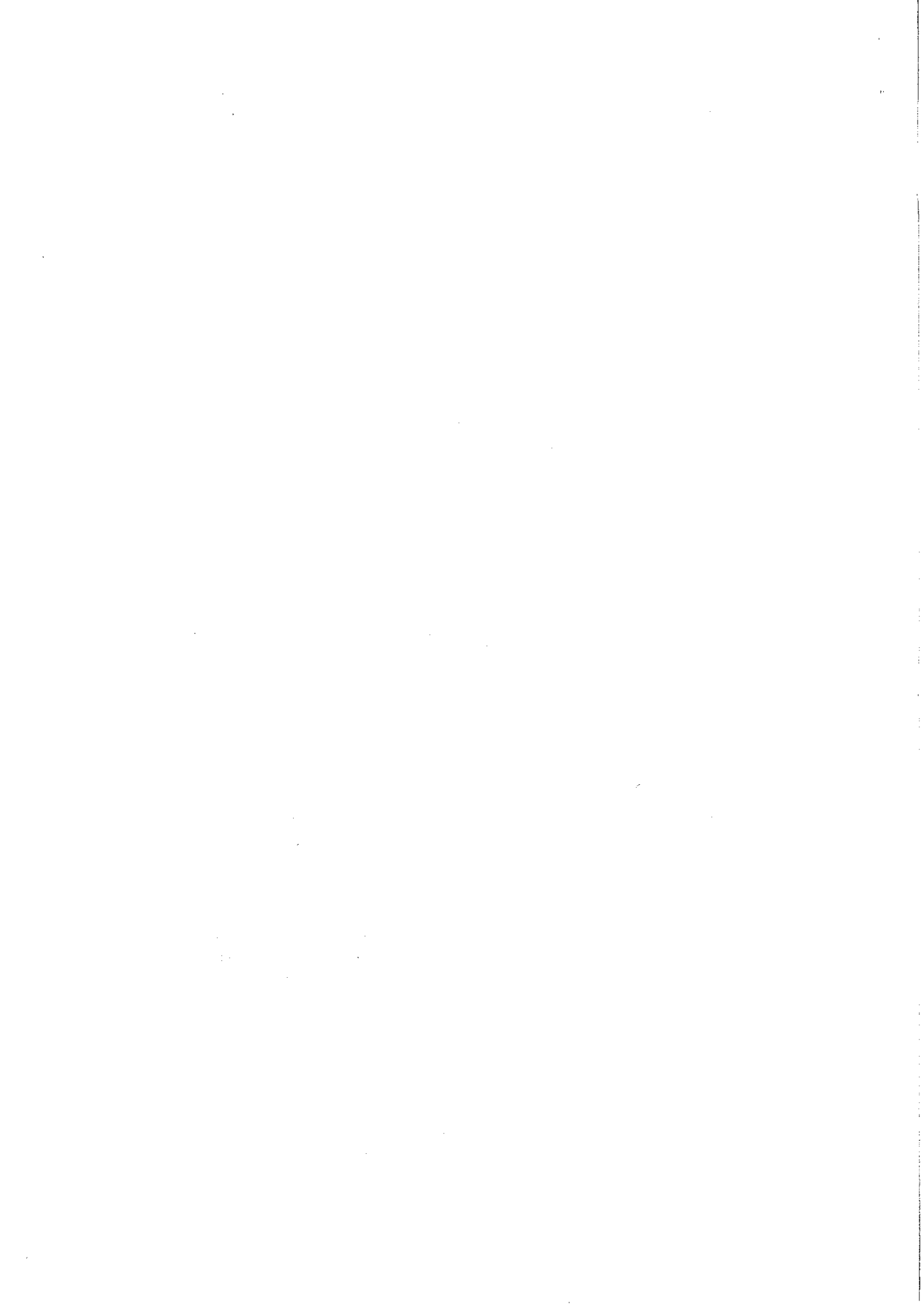
Innowacyjny Punkt Prenezje,

W nawiązaniu do pisma z dnia 21 października 2015 r., Nr L.Dz. 11165/OBSiL/2015, dotyczącego zasad rozliczania podatku od towarów i usług przez adwokatów i radców prawnych świadczących nieodpłatną pomoc prawną na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz.U. poz. 1255), Departament Zawodów Prawniczych i Dostępu do Pomocy Prawnej w załączeniu uprzejmie przesyła do wiadomości stanowisko Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2015 r., Nr PT3.8101.50.2015.447.AEW.

Zal. 1

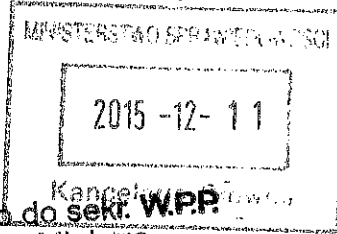
Z. J. J. J.
ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Zawodów Prawniczych
i Dostępu do Pomocy Prawnej

K. D.
Karol Dątek
sędzia

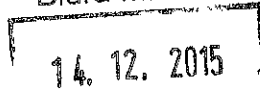
Ministerstwo Finansów
00-916 Warszawa
Świętokrzyska 12
PT3.8101.50.2015

KNP 15 12 M - 01301

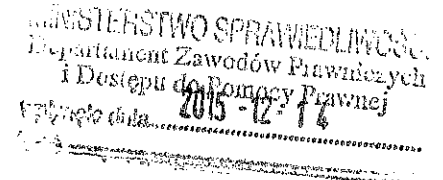
Warszawa, 2015-12-11

Ministerstwo Sprawiedliwości

INFORMACJA

Pismo

Ministerstwo Finansów przesyła w załączeniu pismo z dnia 10 grudnia 2015 r. nr PT3.8101.50.2015.447.AEW.

Załączniki:

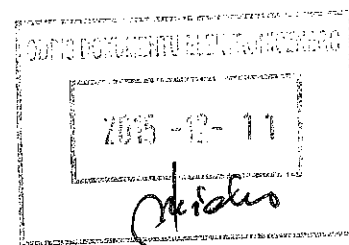
1. Minister Sprawiedliwości_nieodpłatna pomoc prawna 2.(1601465_1136364).pdf
2. Minister Sprawiedliwości_nieodpłatna pomoc prawna 2.(1601465_1136364).pdf.xades

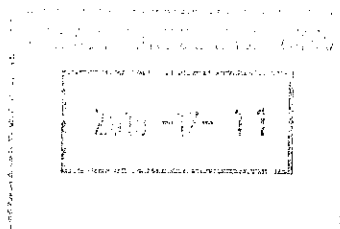
Dokument został podpisany, aby go zweryfikować należy użyć

oprogramowania do weryfikacji podpisu

Data złożenia podpisu: 2015-12-11T11:14:40.899Z

Podpis elektroniczny

Warszawa, dnia grudnia 2015 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER FINANSÓW

PT3.8101.50.2015.447.AEW

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

W odpowiedzi na pismo nr DZP-III-4670-16/14/132 z dnia 5 listopada 2015 r., w sprawie wątpliwości dotyczących zasad rozliczania podatku od towarów i usług przy świadczeniu pomocy prawnej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1255), uprzejmie wyjaśniam.

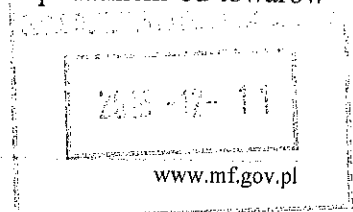
Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej przewiduje udzielanie przez adwokatów i radców prawnych pomocy prawnej na rzecz uprawnionych osób fizycznych w ramach odpłatnych umów, które adwokaci i radcowie zawrą z powiatami. Zgodnie z art. 6 ust. 1 ww. ustawy adwokat lub radca prawny udziela nieodpłatnej pomocy prawnej na podstawie umowy zawartej z powiatem. Jak wynika z art. 6 ust. 2 cyt. wyżej ustawy, umowa zawiera w szczególności:

- 1) wskazanie miejsca i czasu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 2) określenie wynagrodzenia za udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 3) określenie sposobu korzystania z lokalu, w którym będzie usytuowany punkt nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 4) wskazanie niezbędnych urządzeń technicznych, w tym zapewniających dostęp do bazy aktów prawnych umożliwiające udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 5) zasady zapewniania dostępu do bazy aktów prawnych umożliwiającego udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 6) zasady zapewniania przez adwokata lub radcę prawnego zastępstwa w przypadku, gdy nie będzie on w stanie osobiście udzielać nieodpłatnej pomocy prawnej;
- 7) zasady jej rozwiązania.

Stosownie do art. 8 ust. 1 ww. ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej zadanie polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej realizowanym przez powiat w porozumieniu z gminami albo samodzielnie.

Z powyższego wynika zatem, że udzielanie pomocy prawnej na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej, która jest bezpłatna dla beneficjenta, nie stanowi nieodpłatnej czynności dla podmiotu świadczącego tego rodzaju pomoc prawną, bowiem za taką usługę usługodawca otrzyma wynagrodzenie od jednostki samorządu terytorialnego (powiatu).

Mając powyższe na uwadze, w pierwszej kolejności należy wskazać, iż zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 ze zm.), zwanej dalej ustawą o VAT, opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług, podlega m. in. odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju.

Jak stanowi art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy o VAT przez świadczenie usług, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1, rozumie się każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów w rozumieniu art. 7, w tym również świadczenie usług zgodnie z nakazem organu władzy publicznej lub podmiotu działającego w jego imieniu lub nakazem wynikającym z mocy prawa.

W świetle przytoczonych wyżej regulacji ustawy o VAT udzielanie pomocy prawnej na zasadach przewidzianych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej, która jest bezpłatna dla beneficjenta, ale za którą usługodawca otrzyma wynagrodzenie od powiatu, będzie stanowić odpłatne świadczenie usług będące czynnością opodatkowaną podatkiem od towarów i usług, jeżeli świadczenie to jest wykonywane w ramach działalności gospodarczej usługodawcy.

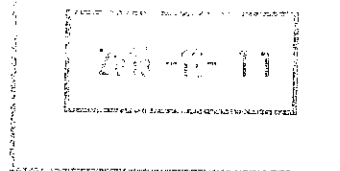
Należy przy tym podkreślić, że nie każda czynność stanowiąca świadczenie usług podlega opodatkowaniu. Aby dana czynność była opodatkowana tym podatkiem musi być wykonana przez podatnika. Warunkiem bowiem opodatkowania danej czynności podatkiem od towarów i usług jest łączne spełnienie dwóch przesłanek: po pierwsze czynność winna być ujęta w katalogu czynności podlegających opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług, po drugie – musi ona być zrealizowana przez podmiot, który w związku z jej wykonaniem będzie podatnikiem podatku od towarów i usług, którym co do zasady jest podmiot prowadzący działalność gospodarczą.

Stosownie bowiem do art. 15 ust. 1 ustawy o VAT podatnikami są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą bez względu na cel lub rezultat takiej działalności. W myśl art. 15 ust. 2 ustawy o VAT, działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody. Działalność gospodarcza obejmuje w szczególności czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych.

W myśl art. 15 ust. 3 pkt 1 ustawy o VAT, za wykonywaną samodzielnie działalność gospodarczą (o której mowa w ust. 1 tego artykułu ustawy) nie uznaje się czynności z tytułu których przychody zostały wymienione w art. 12 ust. 1-6 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307, z późn. zm.); zaliczają się tu m.in. przychody ze stosunku pracy.

Natomiast na podstawie art. 15 ust. 3 pkt 3 ustawy o VAT, za wykonywaną samodzielnie działalność gospodarczą, o której mowa w ust. 1 tego artykułu ustawy, nie uznaje się czynności z tytułu których przychody zostały wymienione w art. 13 pkt 2-9 ww. ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, jeżeli z tytułu wykonania tych czynności osoby te są związane ze zlecającym wykonanie tych czynności prawnymi więzami tworzącymi stosunek prawny pomiędzy zlecającym wykonanie czynności i wykonującym zlecane czynności co do warunków wykonywania tych czynności, wynagrodzenia i odpowiedzialności zlecającego wykonanie tych czynności wobec osób trzecich.

Sformułowanie w art. 15 ust. 3 pkt 3 ustawy o VAT odnoszące się do odpowiedzialności, należy rozumieć jako odpowiedzialność zleceniodawcy w stosunku do osób trzecich za czynności realizowane przez zleceniobiorcę w ramach wykonywania zlecenia. Tylko w takim przypadku ryzyko wykonania czynności zleconych przechodzi z faktycznego wykonawcy na osobę zlecającą ich wykonanie, co wyklucza samodzielny charakter działalności zleceniobiorcy. Tak bowiem rozumiana odpowiedzialność za wykonanie czynności wskazuje, kto ponosi ryzyko prowadzonej

działalności, a tym samym wskazuje na wyłączenie ze sfery samodzielności (i z grona podatników podatku od towarów i usług) tego podmiotu, który nie odpowiada za efekt wykonywanej pracy wobec osób trzecich.

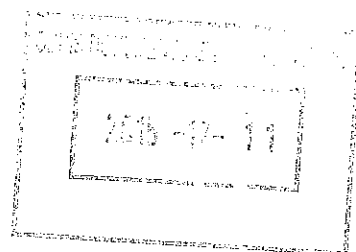
Przepisy art. 15 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy o VAT stanowią implementację do prawa krajowego art. 10 dyrektywy 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. Urz. UE L 347 z 11.12.2006, str. 1, z późn. zm.), zwanej dalej „dyrektywą 2006/112/WE”. Stosownie do art. 9 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2006/112/WE warunkiem posiadania statusu podatnika VAT jest prowadzenie samodzielnie w dowolnym miejscu jakiejkolwiek działalności gospodarczej, bez względu na cel czy też rezultaty takiej działalności. Zgodnie z art. 10 ww. dyrektywy warunek, o którym mowa w art. 9 ust. 1, przewidujący, że działalność gospodarcza jest prowadzona samodzielnie wyklucza opodatkowanie VAT pracowników i innych osób, o ile są one związane z pracodawcą umową o pracę lub jakimkolwiek innymi więzami prawnymi tworzącymi stosunek prawny między pracodawcą a pracownikiem w zakresie warunków pracy, wynagrodzenia i odpowiedzialności pracodawcy.

Jak wskazał Naczelny Sąd Administracyjny w uchwale z dnia 12 stycznia 2009 r., sygn. akt I FPS 3/08: „w swoich orzeczeniach ETS wyznaczył dość wyraźne kryteria interpretacji pojęcia „samodzielna” działalność gospodarcza. Za taką działalność nie będzie mogła zostać uznana działalność gospodarcza, która wykonywana jest przy wykorzystaniu infrastruktury i organizacji wewnętrznej podmiotu, na rzecz którego jest prowadzona, nie powoduje żadnego ryzyka ekonomicznego po stronie usługodawcy, a nadto nie powoduje odpowiedzialności usługodawcy wobec osób trzecich za szkody wyrządzone w związku z prowadzoną działalnością.”.

Przedstawiając powyższe należy wskazać, że rozstrzygnięcie w zakresie uznania czy działalność adwokatów i radców prawnych, objęta jest zakresem działalności gospodarczej podlegającej opodatkowaniu podatkiem VAT, wymaga przeanalizowania umów zawieranych przez nich z powiatami, w tym warunków na jakich odbywa się świadczenie usług pomocy prawnej, sposobu kalkulacji wynagrodzenia, odpowiedzialności wobec osób trzecich, czyli czynników w istotny sposób określających samodzielność i stopień ryzyka ekonomicznego ponoszonego przez adwokata/radcę prawnego.

Kwalifikacja działalności adwokata/radcy prawnego jako samodzielnej działalności gospodarczej uzależniona jest od charakteru stosunku prawnego łączącego adwokata/radcę prawnego z powiatem. Jeżeli z zawartej z powiatem umowy o udzielanie usług nieodpłatnej pomocy prawnej, w której określono warunki wykonywania tych usług oraz sposób kalkulacji wynagrodzenia, wynikałoby, że adwokat/radca prawny nie ponosi odpowiedzialności wobec osób trzecich za wykonaną usługę (odpowiedzialność wobec osób trzecich za wykonanie zlecenia ponosiłby wyłącznie zleceniodawca – powiat), wówczas taki stosunek prawny nie miałby charakteru samodzielnej działalności gospodarczej. W takim przypadku adwokat/radca prawny nie byłby co do zasady uznany za podatnika podatku od towarów i usług w związku ze świadczeniem usług pomocy prawnej.

W przypadku jednak wykonywania przez adwokata/radcę prawnego działalności na podstawie zawartej z powiatem umowy określającej warunki wykonywania zleconych czynności oraz wynagrodzenie – ponoszącego osobiście odpowiedzialność wobec osób trzecich za wykonaną przez siebie usługę, zachodziłyby przesłanki do uznania prowadzonej działalności za podlegającą opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

Z ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej nie wynika wprost, kto (adwokat/radca prawny czy powiat) ponosi odpowiedzialność wobec beneficjenta pomocy prawnej.

Należy jednak mieć na uwadze, iż z art. 5 ust. 1 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej wynika, że nieodpłatnej pomocy prawnej udziela osobiście adwokat lub radca prawny, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach z ich upoważnienia aplikant adwokacki lub aplikant radcowski, natomiast zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 6 ww. ustawy umowa z powiatem zawiera m. in. zasady zapewniania przez adwokata lub radcę prawnego zastępstwa w przypadku, gdy nie będzie on w stanie osobiście udzielać nieodpłatnej pomocy prawnej.

Ponadto zgodnie z art. 7 ust. 1 ww. ustawy adwokat lub radca prawny dokumentuje w karcie nieodpłatnej pomocy prawnej każdy przypadek udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej przez podanie informacji dotyczących czasu trwania i formy oraz dziedziny prawa, której dotyczyła ta pomoc. Kartę nieodpłatnej pomocy prawnej oraz oświadczenia, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 6 oraz ust. 3 i 4, adwokat lub radca prawny przekazuje staroście do dziesiątego dnia następnego miesiąca kalendarzowego w sposób uniemożliwiający powiązanie karty nieodpłatnej pomocy prawnej z oświadczeniem osoby uprawnionej (art. 7 ust. 2 cyt. ustawy).

Należy również podkreślić, co wskazano w uzasadnieniu (str. 16) do druku nr 3338 *rządowego projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa*: „(...) że zarówno adwokaci, jak i radcowie prawni, podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za nienależyte wykonywanie zawodu – a zatem także za nienależyte udzielanie pomocy prawnej¹. Wobec obu grup pragmatyki zawodowe przewidują obowiązkowe posiadanie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.²”.

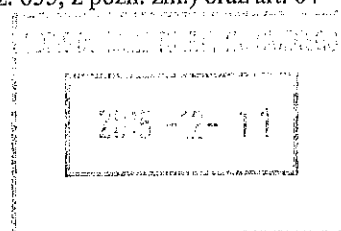
W świetle powyższego, w mojej ocenie, w analizowanej sprawie regulacje art. 15 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy o VAT nie znajdują zastosowania i tym samym należy uznać, iż świadczenie pomocy prawnej osobiście przez adwokata lub radcę prawnego jest wykonywane w ramach działalności gospodarczej tych podmiotów (usługodawców) i podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

Jeżeli jednak, jak już wskazałem, z umowy o świadczenie usług pomocy prawnej, w której określono warunki wykonywania tych usług oraz sposób kalkulacji wynagrodzenia, wynikałoby, że adwokat/radca prawny nie ponosi odpowiedzialności wobec osób trzecich za wykonaną usługę (odpowiedzialność wobec osób trzecich za wykonanie zlecenia ponosiłby wyłącznie zleceniodawca – powiat), wówczas adwokat/radca prawny nie byłby co do zasady uznany za podatnika podatku od towarów i usług w związku ze świadczeniem usług pomocy prawnej.

Odnosząc się natomiast do przedstawionych w piśmie z dnia 5 listopada 2015 r. argumentów, iż adwokat/radca prawny nie świadczy pomocy prawnej na rzecz powiatu, czyli w istocie zleceniodawcy, a otrzymywane przez niego wynagrodzenie nie wykazuje bezpośredniego związku z usługą świadczoną na rzecz beneficjenta pomocy prawnej, gdyż nie istnieje związek prawny między świadczącym pomoc prawną, a odbiorcą świadczenia, który w zamian za usługę nie wypłaca wynagrodzenia należy wyjaśnić, iż zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej zadanie polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej realizowanym przez powiat w porozumieniu z gminami albo samodzielnie. Z powyższego wynika zatem, że ostatecznym odbiorcą usługi świadczonej przez adwokata/radcę prawnego na podstawie umowy o udzielanie

¹ Art. 80 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2014 r. poz. 635, z późn. zm.) oraz art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 507).

² Art. 4 ust. 1 Prawa o adwokaturze oraz art. 6 ust. 1 ustawy o radcach prawnych.

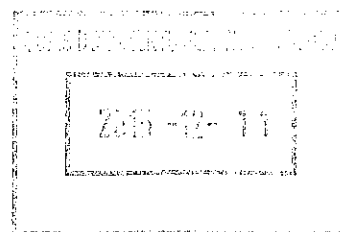

usług nieodpłatnej pomocy prawnej jest powiat, który poprzez zawarcie ww. umowy realizuje zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z cyt. wyżej przepisu, a zatem adwokat/radca prawny świadczy pomoc prawną na rzecz powiatu, czyli w istocie zleciennodawcy, a otrzymywane przez usługodawcę wynagrodzenie wykazuje bezpośredni związek ze świadczoną usługą.

Jednocześnie należy wskazać, iż analizowane świadczenia charakteryzują się w szczególności ciągłą gotowością usługodawcy do udzielenia w odpowiednim momencie świadczeń wymaganych przez usługobiorcę w okolicznościach, w których świadczenia nie są ani z góry precyzyjnie określone, ani zindywidualizowane oraz że ustalone przez kontrahentów wynagrodzenie jest, jak się wydaje wynikać z ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej, wypłacane w formie zryczałtowanych kwot, niezależnie od liczby i charakteru faktycznie świadczonych usług pomocy prawnej, w okresie, jakiego dotyczy to wynagrodzenie. Tego typu świadczenia niejednokrotnie były przedmiotem rozstrzygnięć Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). W ostatnim z orzeczeń dotyczących tych kwestii, tj. w wyroku z dnia 3 września 2015 r. w sprawie C-463/14, TSUE ocenił, iż ww. okoliczności nie mają wpływu na bezpośredni związek pomiędzy świadczeniem usług a otrzymanym w zamian wynagrodzeniem, którego kwota jest określona z góry i zgodnie z ustalonymi kryteriami.

Z powyższego zatem wynika, iż udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej przez adwokatów/radców prawnych na podstawie przepisów przewidzianych w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług i nie jest możliwe zastosowanie wyłączenia spod regulacji ustawy o VAT, bowiem powodowałoby to niezgodność przepisów krajowych z prawem unijnym – tj. z dyrektywą 2006/112/WE.

Jednocześnie wskazuję, iż obecnie nie ma przesłanek do wydania interpretacji ogólnej dotyczącej omawianej kwestii, bowiem nie stwierdzono niejednolitego stosowania przepisów prawa podatkowego przez organy podatkowe oraz organy kontroli skarbowej.

UPP - Urzędowe Poświadczenie Przedłożenia

Identyfikator Poświadczenia: ePUAP-UPP6229014

Adresat dokumentu, którego dotyczy poświadczenie

Nazwa adresata dokumentu: Ministerstwo Sprawiedliwości
Identyfikator adresata: f976dwh2m2
Rodzaj identyfikatora adresata: ePUAP-ID

Nadawca dokumentu, którego dotyczy poświadczenie

Nazwa nadawcy: MINISTERSTWO FINANSÓW
Identyfikator nadawcy: bx1qpt265q
Rodzaj identyfikatora nadawcy: ePUAP-ID

Dane poświadczenia

Data doręczenia: 2015-12-11T12:32:04.134
Data wytworzenia poświadczenia: 2015-12-11T12:32:04.134
Identyfikator dokumentu, którego dotyczy poświadczenie: DOK7577453

Dane uzupełniające (opcjonalne)

Rodzaj informacji uzupełniającej: Źródło
Wartość informacji uzupełniającej: Poświadczenie wystawione przez platformę ePUAP

Rodzaj informacji uzupełniającej: Identyfikator ePUAP dokumentu
Wartość informacji uzupełniającej: 7577453

Rodzaj informacji uzupełniającej: Informacja
Wartość informacji uzupełniającej: Zgodnie z art 39¹ par. 1 k.p.a. pisma powiązane z przedłożonym dokumentem będą przesyłane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Rodzaj informacji uzupełniającej: Pouczenie
Wartość informacji uzupełniającej: Zgodnie z art 39¹ par. 1d k.p.a. istnieje możliwość rezygnacji z doręczania pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Dane dotyczące podpisu

Poświadczenie zostało podpisane - aby je zweryfikować należy użyć oprogramowania do weryfikacji podpisu

Lista podpisanych elementów (referencji):

referencja ID-cd6d7051-9ffa-11e5-94cb-001a645ad10a :

referencja ID-cd6d9760-9ffa-11e5-94cb-001a645ad10a : Odpowied%C5%BA.xml

referencja ID-cd751173-9ffa-11e5-94cb-001a645ad10a : #ID-cd751171-9ffa-11e5-94cb-001a645ad10a

